

Vidtgående specialundervisning efter kommunalreformen

Thomas Hem Pedersen og Vicki Facius, Danmarks Evalueringsinstitut
(EVA)

Kommunalreformens betydning

- Kommunerne kan nu henvise elever med særligt behov til vidtgående specialundervisning og træffe beslutning om undervisningstilbuddet.
- Kommunerne har det fulde ansvar for finansieringen af den vidtgående specialundervisning
- Kommunerne har ansvaret for undervisningen i de tidligere amtslige specialklasser og på de amtslige specialskoler.

Undersøgelsens formål

Undersøgelsen belyser hvordan kommunerne varetager opgaven med den vidtgående specialundervisning efter kommunalreformen, herunder:

- Hvordan er visitationsprocessen tilrettelagt?
- Hvordan vurderer forældrene visitationsprocessen og elevernes undervisningstilbud?

Definition på vidtgående specialundervisning

- Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i specialklasser og på specialskoler. Specialundervisning i den overvejende del af undervisningstiden, dvs. i mere end 12 undervisningstimer pr. uge.

Metoder

- Kombineret spørgeskemaundersøgelse og registerundersøgelse blandt forældre til elever i den vidtgående specialundervisning
- Spørgeskemaundersøgelse blandt PPR-psykologer
- Interviewundersøgelser i 6 kommuner (nov. – dec. 2008). Interview med:
 - Kommunale ledere, skolechef og PPR-leder
 - PPR-psykologer
 - Ledere af specialskoler
 - Skoleledere fra almindelige folkeskoler
 - Forældre til elever i den vidtgående specialundervisning

Disposition

- Hvordan vurderer forældrene visitationsprocessen og elevernes undervisningstilbud?
 - Det kvantitative design
 - Resultater
- Praksis i PPR efter kommunalreformen
 - Omstilling i PPR-enheder
 - Visitationsprocessen og revisitationsprocessen

A horizontal bar composed of three colored segments: a dark green segment on the left, a maroon segment in the middle, and a blue segment on the right.

Det kvantitative design

Kombineret register-og spørgeskemaundersøgelse blandt forældre til børn der modtager vidtgående specialundervisning:

- Faser:
 - Udvikling af spørgeskema
 - Identifikation af population via elevregisteret
 - Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen
 - Analyse

A horizontal bar at the top of the page, divided into three segments: a dark green segment on the left, a maroon segment in the middle, and a blue segment on the right.

Udvikling af spørgeskema

A horizontal bar at the top of the slide is divided into three segments: a dark green segment on the left, a maroon segment in the middle, and a blue segment on the right.

Identifikation af population via det nye elevregister

A horizontal bar composed of three colored segments: a dark green segment on the left, a maroon segment in the middle, and a blue segment on the right.

Gennemførelse af spørgeskemaundersøgelsen

A horizontal bar at the top of the slide, divided into three segments: a dark green segment on the left, a maroon segment in the middle, and a blue segment on the right.

Analyse af de kvantitative data

Resultater

Hvilke faktorer har betydning for forældrenes tilfredshed i forhold til:

- Visitationsproces
- Undervisningstilbud

Hypoteser: forældrenes tilfredshed med visitationsprocessen

- Årsager til specialundervisning (fysiske vanskeligheder eller andre)
- Om barnet har en diagnose
- Hvilket år barnet begyndte i specialundervisningen
- Om forældrene oplevede en lang ventetid
- Blev forældrene præsenteret for flere undervisningstilbud
- Om den relevante psykolog træf barnet og hvor ofte
- Forældrenes klarhed over ansvarsfordelingen i processen
- Om forældrene mødte PPR og hvor ofte.
- Klarhed over ansvarsfordelingen i visitationsprocessen
- Antal møder med PPR i visitationsprocessen
- Hvor let eller svært det var at få kontakt til PPR i visitationsprocessen
- Hvor mange PPR-psykologer der var inddraget
- Et godt samarbejde med barnets skole i visitationsprocessen
- Om barnet flyttede kommuner under visitationsprocessen
- Om der er muligt at få løbende råd og vejledning fra PPR
- Om de samlet set er tilfredse med deres samarbejde med PPR
- Baggrundsfaktorer: civilstand, etnisk herkomst, indkomst, uddannelse, etnicitet, specialundervisningstype (enkelt integration, specialklasse og specialscole)

Betydning for forældrenes oplevelse af den gode visitationsproces

- At forældre ikke oplever at det tager lang tid at få et specialundervisningstilbud til deres barn
- At det er klart for forældre hvem der har hvilke ansvarsopgaver ifbm. visitationsprocessen
- At det er let for forældre at få kontakt til PPR ifbm. visitationsprocessen
- At forældre samlet set har et godt samarbejde med PPR
- At forældre har et godt samarbejde med deres barns skole ifbm. visitationsprocessen
- At den relevante PPR-psykolog har set eleven mindst én gang ifbm. beskrivelsen af elevens særlige behov

Hypoteser: Forældrenes tilfredshed med undervisningstilbud

- Årsager til specialundervisning (fysiske vanskeligheder eller andre)
- Om barnet har en diagnose
- Oplevelsen af tilstrækkeligt antal støttetimer
- Undervisningen tilrettelagt så den svarer til barnets faglige niveau
- Hyppighed af kontakt til barnets lærere
- Tilstrækkelig viden om barnets særlige behov
- Oplevelser af lærernes engagement
- Oplevelsen af om der er andre børn der forstyrrer i barnets klasse
- For mange eller for få lærere og pædagoger
- For mange eller for få elever i klassen
- Hvor godt de indendørs/udendørs rammer passer til barnets behov
- Om undervisningsmaterialerne er tilpasset barnets behov
- Om barnet er glad for at gå i skole
- Om barnet har det godt med sine klassekammerater
- I hvilken grad lærerne har fokus på om barnet udvikler sine sociale kompetencer
- Hvor langt barnet har til skole
- Om forældrene har god kontakt til hinanden
- Om barnet har en god handleplan
- I hvilken grad der er udskiftning af lærere og pædagoger
- Hvor mange forskellige specialundervisningstilbud barnet har været i
- Om forældrene mener barnet har bedst af at være enkeltintegreret eller kun sammen med andre børn med særlige behov
- Baggrundsfaktorer: civilstand, etnisk herkomst, indkomst, uddannelse, specialundervisningstype (enkelt integration, specialklasse og specialskole)

Betydning for forældrenes oplevelse af det gode undervisningstilbud

- At lærerne der underviser deres barn, har en høj grad af viden om netop deres barns særlige behov
- At undervisningen er tilrettelagt så den svarer til deres barns faglige kompetencer
- At lærerne har en høj grad af fokus på at udvikle deres barns sociale kompetencer
- At deres barn er glad for at gå i skole
- Fraskilte forældre er mere utilfredse med undervisningstilbuddet end andre forældre

A horizontal bar at the top of the slide is divided into three colored segments: a dark olive green segment on the left, a maroon segment in the middle, and a blue segment on the right.

Praksis i PPR efter kommunalreformen

Visitationsprocessen i overordnede træk

Inden kommunalreformen:

Indstilling -> kommune henviser -> amt fastlægger
indhold -> skoler og forældre modtager besked

Efter kommunalreformen:

Indstilling -> kommune træffer afgørelse -> skole og
forældre modtager besked

Omstilling i PPR-enheder

- Sammenlægning af kommuner og PPR-enheder
- Nye kollegaer, nye ledere og ny arbejdsplads
- Nye procedurer – ofte stor forskel i de tidligere kommuner på visitationsprocedurer
- 38 % nyansættelser efter kommunalreformen
- Travlhed med nye opgaver, bl.a. overtagelsen af de tidligere amtslige opgaver

”Vi har haft dobbeltarbejde i to år pga. kommunesammenlægning og PPR-arbejdet som følge deraf. De amtslige opgaver hviler på os”

(PPR-psykolog)

PPR-psykologer. Hvor enig er du i: I PPR er vi stadig i gang med at finde en ny visitations- og revisitationspraksis efter kommunalreformen? (n=94)

Helt enig	30 %
Enig	19 %
Overvejende enig	20 %
Overvejende uenig	14 %
Uenig	12 %
Helt uenig	5 %

Omstilling i PPR

Meget forskellige forhold i PPR i forhold til:

- Hvor langt de er kommet med at skabe fælles procedurer og kultur.
- Forskellige midler: fælles kurser – fælles møder (ikke altid tid til de grundlæggende diskussioner)
- Ca. dobbelt så mange elever pr. PPR-psykolog i en kommune som i en anden

Det konsultative arbejde – PPR som rådgivere for lærere og skoler

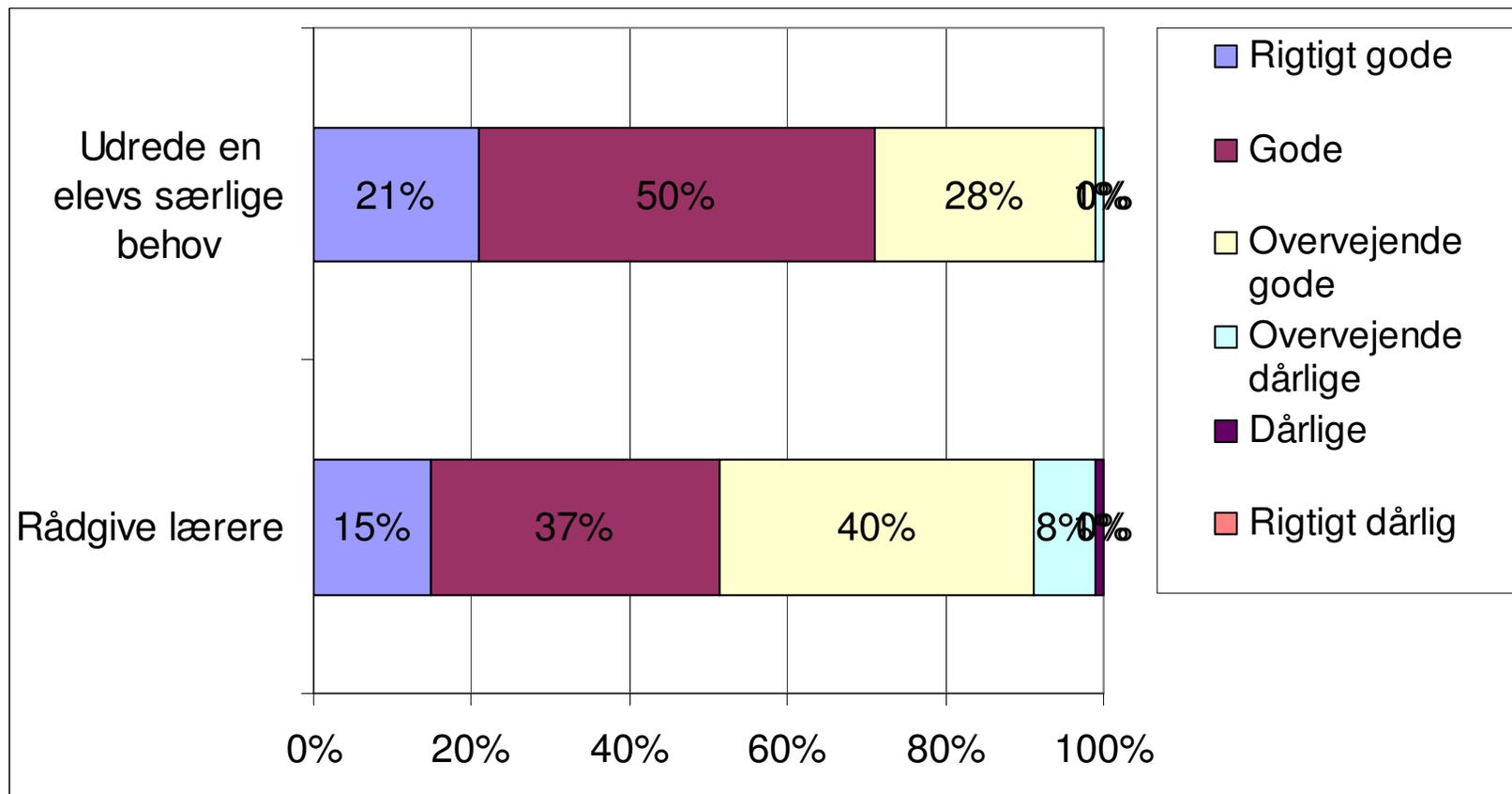
“Før var indstillingen bare i en psykologs dueslag, og sådan er det ikke måden vi gør det på i dag, og det er de fleste med på”

(PPR-psykolog)

I nogle kommunerne er der procedurer der sikrer at der foregår rådgivningsarbejde inden PPR behandler en indstilling, fx på tværfaglige møder

Andre kommuner mere op til skolerne og PPR-psykologerne selv at planlægge hyppigheden møder og indholdet her

PPR-psykologernes vurdering af deres egne kompetencer til,
dels at rådgive lærere, dels at udrede en elevs særlige behov
(n=216)

Det konsultative PPR-arbejde

Vurderingerne af egne kompetencer til at rådgive lærere afhænger af:

- Længde af ansættelse
- Om uddannelsesbaggrunden er cand.psyk eller cand.pæd.psyk.

Skoleledernes vurderinger af det konsultative arbejde

Meget forskellige vurderinger.

Gode erfaringer og vil gerne have mere rådgivning

Lærerne vil gerne klædes på til at kunne rumme eleverne, men lærerne bliver trætte og magtesløse. De oplever PPR som meget lukket (skoleleder)

Ikke anvendeligt nok og forøger ventetiden

De lærere der har været vant til at rumme mange elever, når de kommer til samtalen med psykologen så har lærerne allerede haft mange overvejelser, og hvis psykologen så giver dem et råd de allerede har prøvet, så føler de deres faglighed bliver ramt (skoleleder)

Det konsultative arbejde

- Meget forskellige rammer (fast procedure kontra besluttet fra gang til gang)
- Forskellige vurderinger af kvalifikationerne og betydningen af det konsultative arbejde
- Hvordan kan det bedres?

Visitationsprocessen

Forskel i kommunerne på hvordan processen er planlagt
og hvem der bliver inddraget

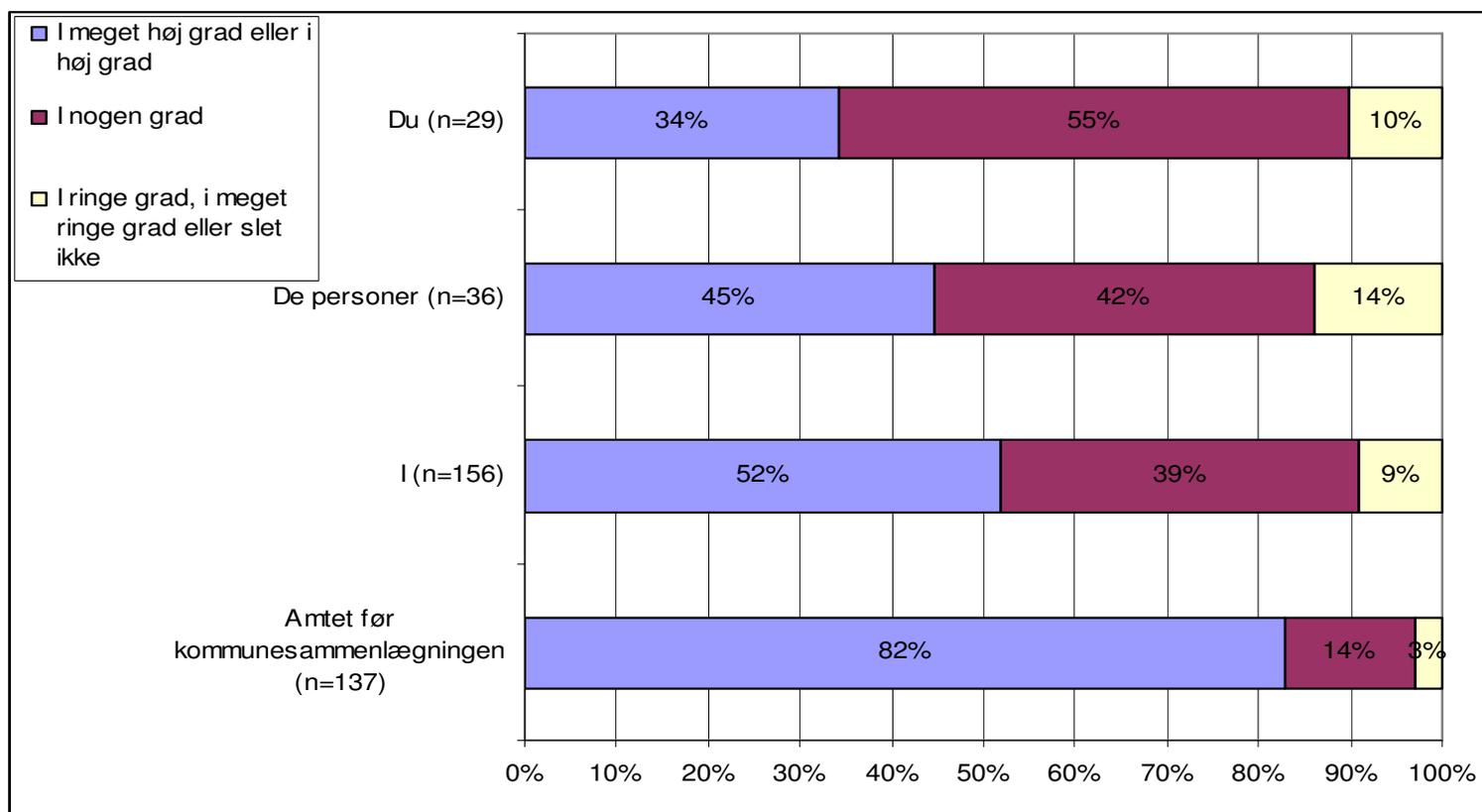
Visitationsprocessen

Hvem foreslår undervisningstilbud?

To modeller:

- Et visitationsudvalg på baggrund af PPR-psykologens PPR-vurdering
- PPR-vurderingen til visitationsudvalget skal indeholde et forslag om undervisningstilbud

PPR-psykologernes vurderinger af overblik over undervisningstilbud

Lidt om vurderingerne

Undersøgelsen tyder på:

- Mindre godt kendskab til andre kommuners specialklasser og specialskoler (hvis det ikke netop er dem man anvender normalt)
- For nogle PPR-psykologer også et mindre godt kendskab til undervisningstilbuddene i egen kommune

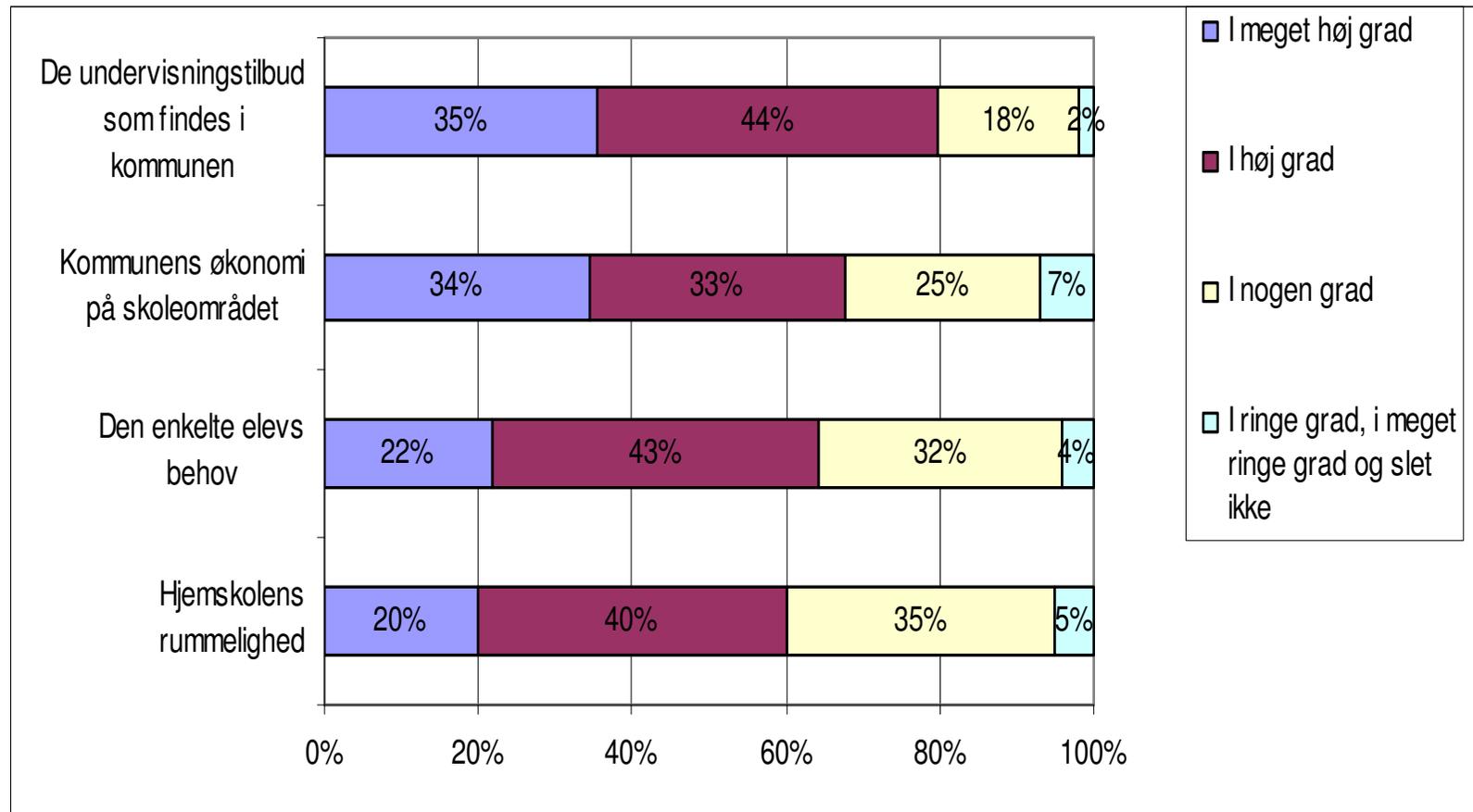
De er uvidende om os. Der er ikke nogen i den her kommune der kender til os.

(Specialskoleleder)

PPR-psykologernes vurderinger af hvilke parametre der har betydning for de undervisningstilbud eleverne får tilbudt. 10 parametre,

- Den enkelte elevs behov
- Princippet om at der skal være så få ændringer som muligt i barnets skolegang
- Forældrenes ønsker om særlige undervisningstilbud
- De undervisningstilbud som findes i kommunen
- De undervisningstilbud der findes i de omkringliggende kommuner
- Den enkelte PPR-psykologs faglighed og holdninger
- Princippet om at eleven skal undervises så tæt på sit nærmiljø som muligt
- Om de enkelte elever har en diagnose
- Hjemskolens rummelighed
- Kommunens økonomi på skoleområdet

PPR-psykologernes vurderinger af hvilke parametre der har betydning for de undervisningstilbud eleverne får tilbudt

De undervisningstilbud der er i kommunen

Undersøgelsen tyder på meget variation i kommunernes praksis:

- De kommunale tilbud vælges – også selv om de måske ikke altid er de bedst egnede "så tager man det næstbedste"
- Af andre kommuners specialtilbud er det oftest særlige specialskoler der anvendes
- Ikke altid overblik over andre kommuners undervisningstilbud
- Udfordring: hvordan styrkes det kommunale samarbejde om undervisningstilbud?

Økonomi

- Forskellige forhold i kommunerne
- Forskellige økonomiske modeller (midler udlagt til skoler, følger barnet eller centrale)
- Kommuner der oplever at skulle styre området stramt (nedskæring i midler til enkeltintegration, flere elever i specialklasser)

Økonomi og PPR-psykologer

Forskellige oplevelser blandt PPR-psykologer:

- Overvejelser om økonomi er kommet til at fylde meget i deres hverdag efter kommunalreformen
- Der er ikke en stor forskel på økonomiens rolle i PPR-psykologernes arbejde før og efter reformen

Forskellige økonomiske vilkår i kommunerne

Forskellige modeller for visitation:

- PPR-psykologerne skal pege på undervisningstilbud, her oplever de at økonomien kan få en for stor rolle i deres arbejde
- Visitationsudvalget skal tage beslutning om undervisningstilbud på baggrund af PPR-vurdering

Revisitation – årlig stillingtagen til om undervisningstilbuddet stadig er det rette

Har PPR en eller flere gange vurderet om dit barn skulle fortsætte i sit specialundervisningstilbud (revisitation)? (n = 1024)	
Ja	50 %
Nej	38 %
Ved ikke	12 %
I alt	100 %

Revisitation – to modeller

- 1) Den tilstedeværende psykolog
PPR, skole og forældre mødes en gang om året

Børnenes trivsel er i fokus. Har de det godt – det er det vi skal holde øje med. (PPR-psykolog)

- 2) Ingen dialog mellem forældre og PPR
PPR-psykologen deltager ikke i et møde med forældrene, kender måske eleven på anden vis, men ikke altid.

Vi kender ikke nødvendigvis barnet. Det er en absurd situation at skulle beslutte om barnet skal blive på en skole. Hvis skolen vurderer det, må jeg lytte til dem. Man er der bare formelt – der er ikke en åbenlys nytte. (PPR-psykolog)

Konsekvenser af model 2

Får børnene stadig de rigtige undervisningstilbud?

Skolerne kan mangle sparring

Usikre forældre, der oplever det bliver op til dem selv at sikre at undervisningen er god nok og eventuelt finde et tilbud.

Nogle opmærksomhedspunkter:

- Der er stor variation mellem kommunernes praksis (og midler) i forhold til visitationsproces og revisitation, i hvilket omfang er det acceptabelt?
- Hvordan kan det tværkommunale samarbejde om undervisningstilbud udbygges?
- Hvordan kan det sikres at elevens særlige behov bliver tilstrækkeligt tilgodeset i visitationsprocessen?
- Hvordan kan det sikres at forældrene har en klarhed over ansvarsfordelingen i visitationsprocessen og PPR's opgaver?
- Hvordan kan specialskolerne anvendes som en integreret del af det kommunale skolesystem?

Kommunernes ansvar for visitationsprocessen til vidtgående specialundervisning efter kommunalreformen